

PROTOCOL ARCHEOLOGISCHE BEGELEIDING

Aanleiding

In de gangbare AMZ-praktijk moet voor een inventariserend veldonderzoek of voor een opgraving worden gekozen. Een archeologische begeleiding (AB) mag alleen in uitzonderlijke gevallen worden uitgevoerd. In een normale AMZ-situatie moet voor een inventariserend veldonderzoek of voor een opgraving worden gekozen. Een AB kan ook uitgevoerd worden buiten de AMZ-praktijk, namelijk daar waar het gewaardeerde terreinen betreft. Dit zijn bijvoorbeeld wettelijk beschermde monumenten. Het gaat hierbij altijd om beperkte bodemingrepen. Het protocol AB kan ook in deze situaties gebruikt worden. In zo'n geval is sprake van een ABbv (archeologische begeleiding bij beperkte verstoring).

I In het Wetsvoorstel tot wijziging van de Monumentenwet 1988 (Valletta) kan Archeologische begeleiding in de volgende gevallen als verplichting worden opgelegd bij een vergunning of vrijstelling:

- als voorschrift aan een vergunning ten behoeve van een beschermd monument (artikel 19, derde lid, Wetsvoorstel)
- als voorschrift aan een aanlegvergunning in het kader van een bestemmingsplan (artikel 39, derde lid, Wetsvoorstel)
- als voorschrift aan een bouwvergunning in het kader van een bestemmingsplan (artikel 40, tweede lid, Wetsvoorstel)
- als voorschrift aan een vrijstellingsbesluit in het kader van de Wet RO (artikel 41, tweede lid, Wetsvoorstel).
- Als voorschrift aan een sloopvergunning bij een beschermd stad- of dorpsgezicht (wijziging op Wetsvoorstel).
- Als voorschrift aan een ontgrondingenvergunning (Artikel II, onderdeel A, Wetsvoorstel).

In de Memorie van toelichting bij het voorstel tot wijziging van de Monumentenwet 1988 (Artikel I onder B) staan de volgende mogelijke aanleidingen voor een begeleiding:

1. wanneer als gevolg van fysieke belemmeringen het niet mogelijk is om adequaat vooronderzoek te doen
2. wanneer er op grond van de beschikbare archeologische informatie wordt geconcludeerd dat het doen van een opgraving niet (meer) nodig is, maar men toch graag het zekere voor het onzekere wil nemen of
3. wanneer sprake is van bijzondere onderzoeksvragen bij uitvoeringstrajecten.

Doel

Een AB kan drie verschillende doelen hebben. Dit is afhankelijk van de plek van het onderzoek in de AMZ-cyclus.

1. Wanneer de AB plaatsvindt vóór het selectiebesluit, dan heeft het hetzelfde doel als het proces **inventariserend veldonderzoek-proefsleuven** (IVO-P). Dit doel is: *"het aanvullen en toetsen van het gespecificeerde verwachtingsmodel, dat gebaseerd is op het bureauonderzoek"*. Het gaat hierbij om een kleine ingreep in een groot gebied, of gebieden in stads- of dorpscentra, waar de archeologische waarden door opstallen pas door sloop toegankelijk worden. Hiervoor is een PvE vereist.
2. Wanneer de AB plaatsvindt ná het selectiebesluit en er derhalve op grond van waarderingscriteria sprake is van een behoudenswaardige vindplaats, dan heeft het hetzelfde doel als het proces **Opgraven**: *"het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden."* Ook hiervoor is een PvE vereist.
3. Wanneer een AB betrekking heeft op bodemingrepen op gewaardeerde terreinen, dus zowel op beschermde terreinen als op AMK terreinen. *Doel is om binnen de grenzen van de verstoring tijdens de grondwerkzaamheden waargenomen vondsten te documenteren*

en te bergen. Een essentiële meerwaarde van een AB is dat tijdens de uitvoering archeologisch toezicht wordt gehouden op een juiste uitvoering van civiele werkzaamheden conform de vergunningvoorwaarden. Daardoor wordt mogelijke schade door een onjuiste uitvoering van de werkzaamheden voorkomen

Vergunning

Een AB conform het protocol IVO-P of Opgraven, kan alleen uitgevoerd worden onder een opgravingsvergunning. Ook voor een Archeologische Begeleiding van bodemingrepen met beperkte verstoring (AB-bv) is een opgravingsvergunning noodzakelijk, aangezien profielen en vlakken KNA-conform gedocumenteerd dienen te worden.

Proces

Uit bovenstaande volgt dat het proces AB op drie manieren kan worden uitgevoerd:

1. als een IVO-Proefsleuven
2. als een Opgraving
3. als een archeologische begeleiding van bodemingrepen met beperkte verstoring (AB-bv)

Wanneer sprake is van 1., dan dient het protocol IVO-P gevolgd te worden; wanneer sprake is van 2, dan moet het proces worden uitgevoerd conform het protocol Opgraven. Indien sprake is van 3 dan wordt eveneens gewerkt conform het protocol Opgraven, maar wordt gebruik gemaakt van specificatie AB01 (Programma van Eisen voor AB van bodemingrepen met beperkte verstoring).

In het PvE moet worden vastgelegd waarom gekozen is voor een AB in plaats van een IVO-P of Opgraving. Ook dient hierin te worden omschreven op welke punten eventueel wordt afgeweken van de protocollen IVO-P/Opgraven. Het meest cruciale verschil van een AB ten opzichte van de protocollen IVO en Opgraven, is dat bij een AB niet een archeologische uitvoerder, maar een civiele uitvoerder de regie in handen heeft.

Actoren

De actoren in het proces AB zijn conform de eisen aan de actoren in de protocollen IVO-P of Opgraven.

Afwijkingen

Het uitgangspunt voor een AB is dat de protocollen IVO-P en Opgraven helemaal worden gevolgd. Daar waar dat niet mogelijk is, bijvoorbeeld op basis van de eisen die een civiele uitvoerder stelt, moet een motivatie worden gegeven. Dit gaat op het niveau van de processtappen. Dit wordt vastgelegd in het PvE en het PvA. Wanneer bij de daadwerkelijke uitvoering moet worden afgeweken van de procedure, dan dient dat in de dagrapporten te worden vastgelegd, op het niveau van de processtappen.

SPECIFICATIES PROGRAMMA VAN EISEN AB-bv

spec	omschrijving
AB01	Opstellen Programma van Eisen Archeologische Begeleiding met beperkte verstoring

AB01**Opstellen Programma van Eisen Archeologische Begeleiding met beperkte verstoring (AB-bv)****Toelichting**

Deze specificatie is bedoeld voor archeologische begeleiding op reeds gewaardeerde terreinen en is op te vatten als een beperkt Programma van Eisen. Dit beperkte Programma van Eisen kan worden toegepast bij weinig tot niet versturende, maar wel vergunningplichtige bodemingrepen. Het doel is het veiligstellen van vondstmateriaal en het documenteren van waargenomen gegevens om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden. Tevens dient de ABbv om toezicht te houden op de juiste uitvoering van de werkzaamheden conform de vergunningvoorwaarden.

1. Het betreft gewaardeerde terreinen (beschermde rijksmonumenten, AMK-terreinen) en beschermde stads- en dorpsgezichten.
2. Er is een vergunning (monumentenvergunning, aanlegvergunning, bouwvergunning, sloopvergunning of ontgrondingenvergunning) of vrijstelling (in het kader van de Wet RO) waar ABbv als verplichting aan is verbonden.
3. Er is een motivatie vereist waarom AB-bv volstaat en een Opgraving of een IVO-P niet mogelijk of noodzakelijk is.
4. De ingreep voldoet aan de hierna genoemde voorwaarden en soorten ingreep.

Bepalingen

Bij een van de volgende bodemingrepen kan sprake zijn van een Protocol ABbv:

- Bij de bodemingreep wordt de archeologische laag niet geraakt, of
- De bodemingreep vindt plaats in een (vrijwel volledig) verstoorde archeologische laag, waarin geen in situ sporen en vondsten meer aanwezig zijn, of
- De breedte en diepte van de bodemingreep in relatie tot de diepteligging van de archeologische resten is dusdanig dat redelijkerwijs geen leesbaar vlak of profiel is aan te leggen of daar geen kennis- of informatiewinst van is te verwachten.
- De bodemingreep is, door de onvermijdbare aard van de ingreep en de uitvoering, niet via gangbaar (d.w.z. KNA-conform) archeologisch onderzoek (proefsleuf, opgraving) te realiseren.

Soorten ingrepen

- Trekken van smalle sleuven tot 40cm breed voor kabels, leidingen, riooltjes.
- Opentrekken van bestaande rioleringen en sleuven met nutsleidingen ten behoeve van vervanging of reparatie, ook als deze breder zijn dan 40 cm.
- Uitbaggeren van kunstmatig aangelegde waterpartijen zoals vijvers, sloten en grachten.
- Schoonmaken van oevers.
- Leggen van een drainagebuissysteem.
- Sanering van zwaar vervuilde grond, wanneer aantoonbaar wordt vastgesteld dat opgraven niet mogelijk is.
- Sloop van het ondergrondse deel van een niet cultuurhistorisch waardevol bouwwerk.

Kwaliteitseisen

onderwerp	kwaliteitseis(en)
Afbakenen plangebied en bodemingreep	<ul style="list-style-type: none"> - Locatie - Omvang en diepte bodemingreep - Beschrijving bodemingreep
Benoemen vergunningaanvraag	<ul style="list-style-type: none"> - Monumentenvergunning - Aanlegvergunning - Bouwvergunning - Sloopvergunning - Ontgrondingenvergunning - Vrijstelling
Gegevens vergunningaanvrager	<ul style="list-style-type: none"> - Relevante adresgegevens
Gegevens uitvoerder ABbv	<ul style="list-style-type: none"> - Relevante adresgegevens
Benoem de bevoegde overheid	<ul style="list-style-type: none"> - Provincie - Gemeente - ROB
Complextype (Archis)	<ul style="list-style-type: none"> - Omschrijving van verwachte sporen en vondsten ter plaatse van de ingreep
Basisgegevens	<ul style="list-style-type: none"> - Provincie, gemeente, plaats - Toponiem - Gemeentecode (na art. 41 melding) - Kaartblad - Coördinaten - CMA/AMK status - ARCHIS monumentnummer
Bouwstenen	<ul style="list-style-type: none"> - Motivatie van de in het veld vast te leggen bouwstenen (KNA bijlage I)
Methoden & technieken	<ul style="list-style-type: none"> - Motivatie van het tijdens het onderzoek toe te passen methoden en technieken - Wijze van afgraven - Het (in beperkte mate aanleggen van afleesbare profielen) - Verzamelen artefacten, welke en hoeveel - Omgang met structuren en grondsporen - Fysisch geografische aspecten
Bijlagen	<ul style="list-style-type: none"> - Kaart met daarop aangegeven plangebied - Voorgenomen bodemingrepen - Kaartschaal (max. 1:5000) - Coördinaten
Beperkingen	<ul style="list-style-type: none"> - Indien sprake is van beperkingen aan het onderzoek, moeten deze worden aangeduid en gemotiveerd.
Rapportage	<ul style="list-style-type: none"> - Gezien de beperktheid van de ingreep en daarmee vondsten en waarnemingen volstaat een rapportage in de vorm van een brief (geen publicatie vereist) met de gegevens van de vondsten en waarnemingen.